

Vesthimmerlands Kommune har udarbejdet en procedure og handleplan for at sikre, at der gives en hensigtsmæssig og ensartet opfølgning, når der identificeres ordblindhed eller andre læsevanskeligheder hos en elev. Proceduren er baseret på et forpligtende samarbejde mellem alle involverede parter omkring eleven.

Formål

Elever i læse-skrivevanskeligheder deltager aktivt og ligeværdigt i skolelivet og bliver så dygtige, som de kan.

Mål

- Elever i risiko for læse-stavevanskeligheder findes så tidligt som muligt.
- Eleverne modtager et undervisningstilbud i overensstemmelse med deres undervisningsmæssige behov
- Eleverne tilbydes relevant læse-skriveteknologi (it-støtte)
- Relevant læse-skriveteknologi er en integreret del af undervisningen i alle fag og lektioner
- Eleverne bliver så selvhjulpne som muligt.

Hvad er læsevanskeligheder?

Læsning afhænger både af afkodning og sprogforståelse. Eleven kan have læsevanskeligheder med det ene uden at have vanskeligheder med det andet. Begrebet læsevanskeligheder dækker både over vanskeligheder med at læse de enkelte ord (ordblindhed) og vanskeligheder med sprogforståelse i læsning – med at forstå det man læser.

Hvad er ordblindhed?

Når vanskelighederne er afgrænset specifikt til afkodningen (at udnytte skriftens lydprincip), kalder man det ordblindhed eller dysleksi. Der findes både en international og en dansk definition. I Vesthimmerlands Kommune arbejder vi ud fra begge definitioner.

Den internationale definition. *IDA, Den internationale dysleksiorganisation*

Dysleksi er en specifik indlæringsvanskelighed, som har en neurobiologisk oprindelse. Den er kendetegnet ved vanskeligheder med præcis og/eller flydende ordgenkendelse og ved stave og afkodningsvanskeligheder. Disse vanskeligheder stammer fra et deficit i den fonologiske komponent i sproget. Vanskelighederne er ofte uventede i forhold til andre kognitive færdigheder og tilstedeværelsen af effektiv undervisning. Sekundære konsekvenser kan være problemer med læseforståelse og nedsat læseerfaring, som kan hindre vækst i ordforråd og baggrundsviden.

Den danske definition (Carsten Elbro, læseforsker og professor ved Københavns Universitet):

Dysleksi er markante vanskeligheder med at lære at læse og skrive, som beror på langsom og upræcis omsætning af bogstaver og bogstavrækkefølger til sproglyde. Ordblinde har særlig svært ved ord, som de ikke har set før. Læse- og stavefejlene er ofte i modstrid med almindelige forbindelser mellem bogstav og lyd.³

Kerneproblematikken i ordblindhed er: vanskelighed med at lære sig at udnytte skriftens lydprincip og derigennem udvikle sikker og flydende ordafkodning og stavfærdighed.

Ordblindhed er en indlæringsvanskelighed – ikke en umulighed! Forskningsbaseret viden om ordblindhed viser, at hvis vanskelighederne opdages i tide – og der sættes ind med kvalificeret undervisning i forhold til den enkeltes udfordringer, vil eleven have væsentlig større chance for at udvikle sine læse-stavefærdigheder. Det er ikke umuligt for ordblinde elever at lære at læse, men det er

betydeligt sværere og mere arbejdskrævende for dem end for elever uden ordblindevanskeligheder, og vil til stadighed være forbundet med besvær i forhold til en automatiseret og flydende læsning.

Tegn på ordblindhed

- De centrale tegn på ordblindhed er:
- Mange læsefejl i modstrid med skriftens lydprincip f.eks. "kunne" læses som "skulle"
- Vanskeligheder med at læse nye ord
- Vedvarende vanskeligheder med stavning og langsom afkodning af ord og skriftlig produktion

Ordblindhed skyldes ikke generelle sproglige vanskeligheder, dansk som andetsprog, lav intelligens eller manglende /utilstrækkelig undervisning.

Ordblindhed forekommer ofte i familien.

Ordblinde elever har ofte forskellige andre sproglige vanskeligheder oven i problemerne med de enkelte sproglyde. Disse vanskeligheder øger læsevanskelighederne. Det kan være vanskeligheder med hurtig benævnelse, sproglige vanskeligheder, lille eller mangelfuldt ordforråd, ringe sprogforståelse, vanskeligheder med sproglig hukommelse og arbejdshukommelsesvanskeligheder. Det giver sig selv, at elever med sådanne sammensatte vanskeligheder har betydelige vanskeligheder med at lære at læse.

Hvad er vanskeligheder med sprogforståelse / tekstforståelse?

En lille gruppe elever har ikke vanskeligheder med afkodning, men specifikke forståelses-vanskeligheder i læsning. (Poor comprehenders) Det kan være vanskeligheder med ordforråd, evne til at danne inferencer, vanskeligheder med arbejdshukommelse, vanskeligheder med at integrere information med anden information i teksten og vanskeligheder med at overvåge egen læseproces og udbytte.

Mål

- At ordblindhed opdages i tide
- At hjælpemidler bliver en integreret del af undervisningen i alle fag
- At ordblinde elever udvikler deres kompetencer ift. Brug af hjælpemidler og støttes af de voksne omkring dem
- At ordblinde bliver så selvhjulpne som muligt

På Toppedalskolen ønsker vi at danne en ramme for de ordblinde elever, hvor vi har fokus på elevens behov for mere tid, mere hjælp og især at give eleven trygheden til at ville, at kunne og turde – faktorer, som sammen danner grundlag for udvikling og livsduelighed. Vi vil sikre os, at de ordblinde ikke bliver socialudsatte pga. deres vanskeligheder.

Procedure vedr. identifikation og indsats

Det kræver en helhedsvurdering af eleven at kunne stille diagnosen ordblindhed. Viden om læsning, læsetestning og læsevanskeligheder, elevens læseundervisning er vigtige komponenter for at kunne afgøre om en elevs læsevanskeligheder skyldes ordblindhed.

På Toppedalskolen kan en af skolens læsevejledere tage den digitale ordblindetest Ordblind.nu (UVM) og godkende resultatet. Den kommunale læsekonsulent er en naturlig samarbejdspartner, der i særlige tilfælde yder rådgivning og vejledning til ledere, lærere, forældre, læsevejledere/andre kompetente fagpersoner og evt. eleven.

Hvis der er mistanke om andre vanskeligheder med skriftsproget (sprogforståelse, tekstforståelse) og eleven ikke er ordblind, bør en nærmere undersøgelse som minimum afdække tekstforståelse, læsehastighed (sammenhængende tekst) og ordkendskab med tests, der retter sig mod alderstrinnet. Relevante tests fremgår af Testplan

Hvordan identificeres de elever, der er i risiko for at udvikle ordblindhed?

Da ordblindhed defineres som vanskeligheder med at lære at læse og stave, må der nødvendigvis have fundet en undervisning sted, før det er relevant at tale om ordblindhed. I Danmark forventes det generelt, at elever kan læse selvstændigt i slutningen af anden klasse. Det giver derfor først mening, at stille diagnosen i slutningen af 3. klasse, efter forløb, hvor der eksplicit og systematisk er undervist i at udnytte skriftens lydprincip. Det betyder ikke, at man skal vente med at gøre noget ind til 3. klasse. Der er en række tidlige risikotegn, som har vist sig, at have sammenhæng med senere læsevanskeligheder. Læseforskningen peger på, at der bør sættes ind med en målrettet indsats til børn i risiko for at udvikle sig til ordblinde så tidligt som muligt, da en sådan indsats kan begrænse antallet af børn i risikogruppen. Derfor bør der også allerede ved overgang fra børnehave til skole være fokus på elever der viser tegn på manglende lyst til at rime, lege med sproglyde og bogstaver, lytte til historier og lignende. En del forældre gør ofte opmærksom på ordblindhed i familien på dette tidspunkt – det er en vigtig information, der bør indgå i vurdering af den sproglige udvikling.

Hvis der i løbet af 0.klasse opstår mistanke om, at en elev er i risiko for at udvikle ordblindhed, tager skolens læsevejleder person Ordblinderisikotesten i slutningen af 0. klasse. De elever som placerer sig i gruppen med risiko for ordblindhed/dysleksi tilbydes Alkalær. Se Testplan.

I slutningen af 2. klasse eller i begyndelsen af 3. klasse screenes klassen med nonorddiktat, DVO-screening af elever i risiko for dysleksi i begyndelsen af 3. klasse. De elever, der ligger i risikogruppen, testes med de øvrige test i screeningsmaterialet. <https://socialstyrelsen.dk/filer/handicap/ordblindhed/udvikling-og-afprovning-af-procedure-til-identifikation-af-elever-i-risiko-for-dysleksi.pdf>
Den nationale ordblindetest Ordblind.nu kan tidligst tages i slutningen af 3. klasse. Det er således først, når der er gjort et solidt forarbejde, at ordblindetesten tages i anvendelse.

Hvilke elever testes for ordblindhed?

Selv med en målrettet og ihærdig indsats i indskolingen vil der være elever, der har en langsom og upræcis omsætning af bogstaver og bogstavfølger til sproglyde, som kan diagnosticeres som ordblinde.

Nogle elever vil være gode til at kompensere for deres vanskeligheder. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på ordblindhed i hele skoleforløbet.

Den nationale ordblindetest er en individuel test og er dermed ikke til klassescreening.

Forældre har krav på en ordblindetest fra slutningen af 4. klasse. Det er skolens læsevejleder, der vurderer, hvilken test/ testning, der er relevant. Hvis elever testes ordblinde får de tilbudt et ordpilotkursus, når næste kursus afvikles.

”De gule elever”

En lille gruppe elever, der testes med den nationale ordblindetest, får et resultat i ”det gule felt”. Det betyder, at elevens vanskeligheder ikke så graverende som hos de elever, der testes ordblinde. Det betyder imidlertid ikke, at eleverne ikke har store, betydelige vanskeligheder. De har lige så stort be-

hov for en målrettet, systematisk undervisning som ordblinde – effekten af undervisningen vil her ofte vise sig større end hos ordblinde. ”De gule elever” kan derudover have behov for kompenserende it i forhold til læsning af alderssvarende tekster og behov for stavestøtte til skriftlige opgaver.

På Toppedalskolen får de gule elever også tilbudt IT ordpilotkursus.

De gule elever har ikke ret til at anvende ordforslagsprogram til afgangsprøven i retskrivning. Og de vil aktuelt næppe kunne få en it-rygsæk i SPS i deres ungdomsuddannelse – så de er bedst hjulpet med målrettet læse-og staveundervisning.

Hvilke tiltag sættes i værk, når en elev er ordblind?

Der arbejdes ud fra et fagligt inklusionsideal. Inkluderende læseundervisning giver ordblinde elever mulighed for at deltage i skolens læringsfællesskab, og derfor må undervisningen løbende tilrettelægges, så alle elever oplever sig som anerkendte og aktive deltagere i undervisningen. Eleverne skal opleve, at deres færdigheder til stadighed udfordres og udvikles i overensstemmelse med deres forudsætninger og behov. Det påhviler skolens pædagogiske personale, at elevens deltagelsesmuligheder sikres i alle fag.

Når en elev er testet ordblind, skal testen følges op af konkrete handlinger for at forebygge elevens vanskeligheder, og dermed øge elevens muligheder for øget læring i alle fag. Det kræver en langsigtet og målrettet indsats fra alle samarbejdsparter omkring eleven at sikre de mest optimale forudsætninger for at kunne deltage i undervisningen på lige vilkår.

Der arbejdes kontinuerligt med følgende tre tiltag:

- Læse – og skrivefærdigheder
- IT-værktøjer – læse-stavestøttende teknologi
- Elevens selvindsigt

Læse-skrivefærdigheder

Forskningsbaseret viden om ordblindhed viser, at opdages vanskelighederne i tide og sættes der ind med kvalificeret undervisning, så kan mange ordblinde elever lære at læse funktionelt. Det er ikke umuligt for en ordblind elev at lære at læse og stave, men det er sværere for den elev end for andre. Forskningen viser, at intensive undervisningsforløb i relevante skriftsproglige færdigheder giver det bedste udbytte for eleverne. Ved ældre elever med svær ordblindhed bør man overveje, om den megen tid og energi, der skal bruges på arbejdet med at tilegne sig læsning og stavning, går ud over andre aktiviteter, og derudfra finde en balance som den ordblind kan leve med, taget i betragtning, hvor meget arbejde og træning, der skal til for at automatisere afkodningen.

IT-værktøjer – læse-skrivestøttende teknologi

Når en elev er testet ordblind, tilbydes eleven ORD-pilotuddannelse, et grundkursus i læse-skrivestøttende it-programmer, lydbøger m.m., som hver især bidrager til, at eleven kan deltage i den almene undervisning med større udbytte. Eleven modtager løbende undervisning i opdateringer og nye programmer inden for læse-stavestøtte, som kan understøtte elevens læring.

Elevens selvindsigt

En elev jo ikke nødvendigvis klogere på sin situation, når en elev bliver testet ordblind. Eleven har behov for støtte både til at erkende sin situation, forstå den og begå sig i den. Der kan evt. etableres børnenetværk, så eleven får et netværk med andre ordblind, får viden og indsigt i hvad, det vil sige at være ordblind, og kendskab til de muligheder, som ordblind har. Samtidigt fokuseres på de erfaringer eleverne har med strategier for læsning og skrivning.

Forældreinddragelse

Der etableres et tæt samarbejde med forældrene, som er meget vigtige ressourcepersoner for elever, der er ordblinde eller har andre læsevanskeligheder. På baggrund af handleplanen skabes der klare aftaler mellem skole og hjem. Det kan blandt andet dreje sig om elevens arbejde og forældrenes medarbejde, lektier, læsetræning m.m.

Se evt. <https://www.emu.dk/sites/default/files/Ordblindhed%20i%20grundskolen%20september%202017.pdf>

Råd om lektier

- De fælles læsetekster, som klassen arbejder med, skal eleven og læse på den ene eller anden måde. De kan lyttelæses på NOTA eller med CD-ord/ Into-Words, eller læses op derhjemme af forældrene. Lav en konkret aftale med forældrene, om hvordan.
- Indhold og omfang af lektier skal være differentieret, så de matcher elevens færdigheder
- Der skal være en sammenhæng mellem elevens undervisning og lektierne

- Det skal være tydeligt lige præcis, hvad eleven har for – lav evt. en lektiebog, tag billede med telefonen af tavlen eller lignende.
- Lektierne skal være aftalt i samarbejde mellem forældre og lærere.

Overgang til mellemtrin

Skolen har en procedure for, hvordan oplysninger om elevens læsning og skrivning kommer videre fra indskolingen til mellemtrinnet. Planen tager højde for, at alle elevens nye lærere får viden om elevens vanskeligheder og evt. brug af IT-kompensation.

Vær særlig opmærksom på, at oplysninger kan gå tabt ved:

- Lærerskifte
- Nye ansatte

Mellemtrin – tegn og observation

En tidlig indsats er afgørende for elevens læse- og skriveudvikling. Når læreren observerer tegn på læsevanskeligheder i den daglige undervisning og de test, der tages, der giver anledning til bekymring, bør skolens læsevejleder kontaktes for læsefaglig vejledning. Tal med eleven og forældrene. Ofte er der nyttig viden at hente hos eleven selv eller hos forældrene.

Folkeskolens afgangsprøve

Prøveafleggelse på særlige vilkår: <https://uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-proever/tilrettelaeggelse/proeve-paa-saerlige-vilkaar-og-fritagelser>

Ordblinde elever, der påbegynder en ungdomsuddannelse kan søge SPS støtte. For yderligere information: henvendelse til UU

Yderligere inspiration og vejledning: <https://www.emu.dk/nyhed/inspiration-til-arbejdet-med-ordblinde-elever-i-grundskolen>

Godkendt i skolebestyrelsen den 15.02.2021